

Gården som miljö ur tre generationers perspektiv

Inledning

Att ha fått uppleva Finlands vackraste skärgård med båt på sommaren, har för mig varit en fin upplevelse, som har lett till ett speciellt intresse för skärgården, och livet där. Genom båtturen fick jag min första kontakt till Åbolands skärgård, och byn Rosala. Jag har ett rätt så idylliskt minne av den första kontakten. Vi kom åkande till Rosala byhamn med vår båt en vacker sommardag, då solen glittrade på vågorna, måsarna skrek och havsluften kändes frisk. I den lilla viken öppnade sig ett "traditionellt" landskap, med bryggor och röda båthus. Bykärnan bestod av gårdar sida vid sida längs med vikens strandlinje. Trähus i röda, vita och gula färger dominerade. Vi lade till vid gästbryggan, och tog oss en sväng i byn för att få röra lite på benen och handlade mat i Wilsons lanthandel. Jag fick ett intryck av en lugn och harmonisk by på en naturskön plats, där livet gick sin gilla gång. Efter detta har jag återvänt till Rosala och Backa, där min före detta sambo är arvinge, så gott som varje sommar.

Syfte och metod

Avsikten med denna uppsats är att se på en gård, i detta fall en släktgård, som en miljö, ur tre olika generationers synvinkel. Jag har valt att göra en punktstudie på endast en gård, vilket anpassar sig bra i en sådan vetenskap som etnologin, eftersom den till stor del är inriktad på kvalitativ forskning. Som exempel på liknande djupstudier kan jag nämna Gunilla Weckströms undersökning om Klementsskog, samt Anna-Maria Åströms och Kari Appelgrens undersökningar om herrgården, respektive ett hem i Vasa.

Jag är intresserad av vad gården betytt, och betyder i dag för dess brukare. Hur upplever tjugooåringen i motsats till femtio-, eller åttioåringen en och samma plats, som genom tiderna påverkats av samhällsliga och kulturella förändringar? Ett viktigt begrepp i detta sammanhang kommer att vara "heredity", som betyder ärftlighet. I motsats till "heritage", med vilket avses det allmänna kulturarvet, som vi alla kan ta del av, är "heredity" det inom släkten nedärvda arvet, som endast tillhör arvingarna (Bendix 2000, 37 ff). Det jag vill ha reda på är vilken betydelse ärftligheten har då det gäller mitt undersökningsfält. Kommer platsen att få en större betydelse genom detta "heredity", och vad har "görandet" på platsen för betydelse i detta sammanhang? Jag vill också undersöka huruvida en gård kan uppfylla de behov som förlusten av det traditionella samhället kan åstadkomma i vår moderna tid, med hjälp av Thomas Ziehes modernitetsteori. Det jag är intresserad av är vilken funktion gården har i dag, då den förlorat sin uppgift som självförsörjande enhet.

Backa hemman har varit i släkten Fagerholms ägo i fyra generationer. Eftersom den äldsta generationen är besvärligare att undersöka, på grund av alltför snävt källmaterial, har jag beslutit mig för att begränsa min undersökning till att gälla de tre senare generationerna. För undersökningen har jag intervjuat tre personer, en från varje generation. Jag kommer att kalla dem **mormor**, **mor** och **son** i fortsättningen för att underlätta skrivandet. Dessa intervjuer kommer att utgöra mitt huvudmaterial, men utöver

dem kommer jag att använda mig av muntligt förvärvat information, samt mina egna iakttagelser på Backa.

Källkritik

Som det framkommit tidigare har jag som privatperson ett nära förhållande till mina informanter. Eftersom sonen vid tillfället för undersökningen var min sambo känner jag alla infomanter rätt så väl på ett personligt plan. Mitt förhållande till mina informanter har således varit annorlunda än om jag inte hade känt dem på förhand. Detta har säkert påverkat utformningen av mina intervjuer. Mina informanter har kanske berättat öppnare om vissa saker för mig, medan de kan ha hållit undan andra. Dels kan de också ha lämnat vissa saker oberättade för att de tyckt att de varit självklara. Jag har ändå en känsla av att mina informanter, speciellt modern och sonen, svarat på mina frågor som om jag varit vilken som helst forskare och inte någon bekant. Detta kan bero på att de i intervjusituationen visste att banden kommer att sparas i ett arkiv, och eventuellt lyssnas av andra.

Jag tror att min tudelade roll som sambo/svärdotter och forskare var både negativ och positiv. Det har varit positivt att ha såpass mycket förkunskap om sitt forskningsfält som jag har haft. Genom mitt personliga förhållande vet jag mera om gården och mina informanter än vad en utomstående hade vetat. Jag har också konkret erfarenhet av livet på gården eftersom jag vistats där i några somrar. Dessutom har det varit lätt att i alla skeden ta reda på mera information om gården av mina informanter. Det negativa ligger i att det ibland har varit svårt att behålla en forskares objektivitet i tolkningen av materialet speciellt med ett så personligt förhållande som jag har haft. Jag har försökt att inte övertolka eller tvinga fram tolkningar, men alltid har det inte varit lätt.

Gårdens historia

Backa hemman ligger i Rosala som är en liten by i Åbolands skärgård. Byn har ca 150 bofasta invånare. Åbolands skärgård har en speciell kultur, som bl.a. präglats av naturmiljön. Skärgården har skapats genom erosion och vertikala rörelser längs de talrika spricklinjerna i berggrunden. Här finns vidsträckta fjärdar, smala och djupa sund, samt höga holmar med frodig växtlighet i sänkorna och martall på de karga klipporna (Ohlsson 1974, 13).

Närmare bestämt ligger Rosala på en ö i Hitis skärgård, med nära kontakt till Hitis, och Hitis kyrkby. Endast ett litet sund skiljer numera Rosala och Hitis från varandra. Hitis skärgård består av ett tjugotal större öar samt ca tusen små holmar. Tidigare var Hitis en självständig landskommun, men 1969 skedde en sammanslagning med Dragsfjärds landskommun, i samband med statens försök att reducera kommunernas antal. Genom sammanslagningen bildades en kommun vid namn Dragsfjärd (Koskinen 1983, 6-7).

Emil och Ellen Fagerholm flyttade på 1920-talet från Hitis till Backa hemman i Rosala by. Gården köptes av ett barnlöst, gammalt par vid namn Gustafsson, som på sin ålderdoms höst inte längre orkade sköta om gården. Hemmanet har en areal av ca. 86 ha, varav största delen är skog. Genom skiftet av utöarna fick Backa hemman ett antal holmar, bl.a. Hamnholmen och Långskär.

Vid ägarbytet på 1920-talet fanns det på gården ett gammalt långhus med ladugård, samt en mindre s.k. lillstuga. Alla byggnaderna, förutom lillstugan, var i relativt dåligt skick och behövde förnyas. År 1932 blev det nya boningshuset klart, och i samband med det byggde man också en ny ladugård. År 1935 byggdes en bastu nedåt stranden, och fast i den byggdes senare en smedja. På gården finns också ett rökeri, och ett båthus, som är tillbyggnader från 1950-talet.

År 1946 gifte sig Emils äldsta son Ruben med Olga Johansson och övertog gården. På 1960-talet bröts en del av hemmanet ut till en skild tomt, Lilltorp, där Emils yngre son Rurik fick bygga ett hus åt sig. Dottern Göta gifte in sig till granngården Norrbyggas.

Under 1920-50-talet levde gården främst på handel och självhushållning. Emil var handelsman och hade en gårds-handel i källarvåningen av huset. År 1946 övertog yngsta sonen butiken, som först fortsatte i samma lokaliteter, och senare i hans egen källare. När butiken flyttat ut ur Backa huset, fortsatte gården att leva på mångsyssleri. Mångsyssleriet bestod främst av ett självförsörjande lantbruk med några kor, får, höns och en häst, men också av fiske för eget bruk, och tillverkning av hantverksprodukter i snickeriet och smedjan. Detta täckte både eget och byns behov. Senare gjorde man sig av med djuren och övergick till yrkesfiske. I rökeriet på gården röktes böckling för försäljning fram till år 1984 (KIVÅ 813).

Med industrialiseringen på 1900-talet följde urbaniseringen. Kraven på levnadsstandarden förändrades i takt med samhällets ändringar. Möjligheterna att leva på fiske och mångsyssleri minskade, och man var tvungen att söka sig bort från skärgården närmare städerna för att få jobb. Detta ledde till att skärgården småningom från och med 1920-talet började avfolkas (Jaatinen 1974, 99).

Rubens dotter Agneta blev inte kvar på gården utan flyttade till Esbo, där det fanns arbete. För Backa betydde detta en övergång från en aktiv självförsörjande gård, till en gård som försörjer sig själv så gott som helt genom några få uthyrnings stugor. Informanterna vill ändå inte kalla gården för bara ett sommarhus, dels för att mormodern fram till detta år bott kvar där året om, men också för att gården ändå är en fungerande helhet, om än inte lika livskraftig som förr.

Teoretisk infallsvinkel

Thomas Ziehe är en tysk modernitetsteoretiker, med ett speciellt intresse kring ungdomar och pedagogik. Jag har bekantat mig med hans ideer gällande moderniteten. Enligt honom sker moderniseringen i vårt samhälle inte bara på ett "samhälleligt" plan inom t.ex. teknologi och media, utan också på ett "kulturellt" plan. Moderniteten påverkar oss därmed både utanpå och inuti. Vårt sätt att förstå och varsebli världen förändras i samma takt som vi antar en utifrån sätt modern livsform (Ziehe 1989, 133).

Enligt Ziehe innebär den kulturella moderniseringen ett förtingligande, en ökad självmedvetenhet och subjektivitet, samt anspråk på vetenskap, moral och estetik. Jürgen Habermas hävdar att man inte bör se samhällsrationaliseringen som endast negativ, det kan också finnas positiva följder av rationaliseringen. Ziehe vill ändå separera dessa från andra positiva följder som den kulturella moderniteten kan innebära (Ziehe 1989, 133). Den ökade valfriheten kan t.ex. leda till experimentella livsformer, som öppnar nya vyer och tankesätt. Han vill försvara de möjliga positiva följderna av den kulturella moderniseringen, samtidigt som han frågar sig om det är just rationaliseringen som leder till ett tillbakadragande, som gör det svårare för oss att se det positiva (Ziehe 1989, 136).

Ziehe anser att avtraditionaliseringen orsakar förändringar i vårt medvetande. Människans reflexiva medvetandeformer utvidgas. Detta innebär att man reflekterar över sig själv och sina göranden, man blir medveten om sig själv, vilket ytterligare leder till att man t.ex. kan planera sitt eget liv, välja stil, eller ändra på sig själv om man så vill. Han ser individualiseringen både som en möjlighet och som ett krav. Man är tvungen att själv välja, och planera sitt liv, och välja livsform för att bli socialt klassad, samtidigt som det öppnar fler möjligheter. Dessa in-

dividualiseringskrav kan enligt Ziehe leda till en känsla av förlust på trygghet och intimitet (Ziehe 1989, 134).

Moderniseringsprocessen leder enligt Thomas också till förändringar i erfarenheten, eller sättet att varsebli. När traditionen sönderfaller förstår vi plötsligt att vi saknar den. Erfarenheten av detta producerar ny kunskap. I och med det får det förgångna en betydelse som det ej kunnat ha i sig självt. När man tänker på gamla minnen, vaknar man mitt i allt till, och förstår att det som var aldrig går att få tillbaka. De som levde i brytningsskedet mellan det traditionella samhället och det moderna, upplever moderniseringen anorlunda än de som endast levt i det moderna samhället. De först nämnda kan känna den konkreta förlusten av det som varit, medan vi som vuxit upp i det moderna samhället bara kan känna förlusten av att inte kunnat uppleva det på samma sätt som de "samtida". Dessa förlustkänslor kan göra att vi upplever moderniteten som något negativt (Ziehe 1989, 137 ff).

Förlustkänslan kan enligt Ziehe leda till en känsla av undandragande, speciellt om man inte är kapabel att se de positiva följderna moderniteten haft. Dessa negativa sidor av moderniteten karakteriserar han som att närheten och meningen har undandragits. Om den ökade valbarheten i vår moderna värld känns negativ, kan det slå om så att individen på alla sätt försöker återvinna och återställa meningen och närheten i livet. Detta kan i extremfallet motarbeta sig självt, och hindra individen från att finna närhet och mening (Ziehe 1989, 140 f).

I normala fall kan man väl ändå anta att man på olika sätt kan kompensera förlustkänslan, och på så sätt nå ett "lyckligare" liv. Till exempel julfirandet kan ha en sådan återställande funktion. Man skapar något intimt, något stabilt, och något estetiskt.

Man blickar tillbaka på ett oproblemiskt "förr", vilket skapar en känsla av stabilitet och trygghet (Marander-Eklund 1999, 23).

Denna strävan efter närhet och intimitet som Ziehe kallar för **subjektivering** är ett av de tre förhållningssätt som är typiska för både den konservativa och den experimentellt tänkande människan. Det andra förhållningssättet kallar han **ontologisering**, vilket är en strävan efter premodern stabilitet och mening i livet. Som sista nämner han **estetisering**, en strävan att skapa och märka världen till sin egen (Ziehe 1989, 155).

I bearbetningen av intervjumaterialet kommer jag att testa om strävandena efter subjektivering, ontologisering, och estetisering går att uppfyllas via en gård. Jag vill se om en gård kan kompensera den förlustkänsla som avtraditionaliseringen i vår moderna värld kan ha åstadkommit. Jag vill också se om jag kan urskilja skillnader i erfarenheten av avtraditionaliseringen bland de olika generationerna.

Gården - en plats

Huset och heminredningen

Boningshuset är ett trähus i tre våningar. Två våningar ovanom markytan, och en källarvåning. Den mellersta våningen, som utgör det egentliga huset, består av en kall farestu samt en liten varm tambur, stugköket samt två kammare. Från den kalla farestun går en trappa upp till övre våningen, samt en trappa ner till potatiskällaren. I tamburen finns också skrubbar för förvaring av bl.a. vissa matvaror, ytterkläder, och skor. Från den varma tamburen går en dörr åt vänster till stugköket, och en åt höger till kammrarna. Mellan köket och kammrarna finns skrubbar, wc och källartrappa. På vinden finns ett stugkök, en kammare, och skrubbar. Källarvåningen är mindre till ytan än de övriga våningarna, och består av kallkällare, snickeri och en senare tillbyggd bastuavdelning.

Mormodern flyttade till Backa på 40-talet. Huset hon flyttade till var rätt så nytt och modernt. Så här säger hon själv, då jag frågar om hur det såg ut före hon flyttade dit:

"Inomhus skulle jag säga att det inte har ändrat någonting, det är precis som det var då.....de hade byggt det här huset, att det blev färdigt 1932.....så att det var så nytt. Utomhus så vet jag inte vad som skulle ha ändrat heller, då alla husena stod här då som nu. Det är inget annat än rökeriet och båthuset som vi har byggt till." (KIVÅ 1411)

Vidare berättar mormodern att det fanns diskbänk och rinnande vatten redan då hon flyttade in. Diskskåpet är det enda hon minns att de byggt till. Man hade också elektriskt ljus, med elektricitet från en generator, samt innetoalett i form av en unisex pissoar.

Jag frågar modern vad hon minns om huset från sin barndom på 50-talet, och hon svarar följande:

"Jag måste nog säga att det är ganska lika i dag, så som det var när jag var barn. Att det har nog inte ändrat mycket. Och samma på gården...."

Möbleringen tycker jag är exakt identisk nu till vad det var i min barndom. Där har inte varit stora behov att varken modernisera eller ändra." (KIVÅ 1412)

Modern tycker att huset varit funktionellt, och rätt så modernt från början. Hon nämner att man haft ellampa och centralvärme sedan huset byggdes. Hon kan trots det inte minnas att hon skulle ha upplevt huset som något speciellt modernt då hon var barn, men hon medger att det kanske inte var så vanligt med centralvärme och vatten ut och in, eller inne-toalett, på den tiden.

Sonen som är född i slutet av 70-talet tycker också att förändringarna varit få under hans tid, och säger följande:

"Nå det har nog sett ganska lika ut, så länge jag minns, det har nog inte mycket förändrats inte. Något minns jag att i stor-köket, har matbordet ändrat plats, och det är nu ungefär allt som jag såhär direkt minns att skulle ha varit förändring." (KIVÅ 1413)

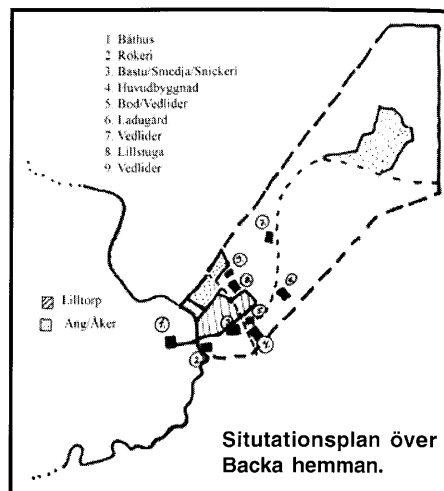
I det här fallet har de tre generationerna en liknande syn på samma plats. De tycker alla att förändringarna varit få sedan huset byggdes. Det kan hända att man inte känt något behov av att ändra så mycket, eftersom huset varit väl försett och praktiskt från början. En annan orsak kan vara att man velat bevara det som ens egna släktingar åstadkommit i en tidigare tid. Detta skulle ju passa in på Ziehes teori om moderniteten. Genom att bevara gården som ens släktingar en gång skapat bevarar man kanske också på ett annat vis kontakten och närheten till de tidigare generationerna, och till det traditionsbundna samhället. Man har ett band tillbaka i tiden som ger tillvaron en trygghet och stabilitet. Om detta band gör att man till en del styrs av traditionerna, så kan man ju fråga sig om traditionen helt och hållet försvunnit ur vårt samhälle? Kanske en del människor bara känner att det är så här livet skall vara för så var

det ju också förr, och inte ifrågasätter saken desto mera. Eller så är bevarandet helt enkelt en motreaktion till moderniteten, liksom Ziehe hävdar. En motreaktion, vilket gör att man klarar av det moderna samhällets individualism och ökade valfrihet bättre. Det kan vara lättande att känna sig tvungen att följa traditionen, och inte ändra för mycket.

Bevarandet kan också vara ett uttryck för estetisering. Man vill bavana det utseende som huset haft i alla tider för man tycker att det är vackert. För mycket modernisering och förändring skulle göra att huset mistade den charm och estetik som det har. Om man tar en titt in i köket lägger man kanske först märke till de handsnickrade, vackert ljusgulmålade "martha" köksskopen. Till höger står vedspisen och elspisen bredvid varandra med en stor vitmålad spiskupa ovanför och till vänster kökssoffan och två gungstolar. Mitt i rummet finns det stora köksbordet med stolar. Köksmöblerna är handgjorda i trä och har vit och ljusgul målning ton i ton med kökskåp och tapeter. I fönstren med vita spetsgardiner står pelargoner och andra blommor.

Förändringar på gården

På själva gården har inga större förändringar heller skett tycker informanterna. Trots det nämner mormodern att det på hennes tid fanns höängar, där det i dag finns b.l.a. gräsmatta och grannens båthall. Och den höäng som kallades kärret, planterades med granar då hon slutade ha djuren. Modern påpekar också att gårdens grästäppor tidigare fungerade som bete för djur, medan man i dag friserar och putsar med gräsklippare för att det ska vara snyggt. Alla nämner också att det fanns djur på gården från 1930-talet fram tills man övergick till yrkesfiske. Sonen minns själv endast hönsen som fanns kvar då han var riktigt liten.

Att mina informanter inte vill se några direkta förändringar på gården, eller att de påpekar att dessa är få, tycker jag tyder på att man vill bevara och vårda det arv man fått av sina släktingar. I det här fallet blir "heredityn" viktig för platsen. Platsen kommer att betyda någonting annat än bara en plats, den kommer att laddas med symbolvärden. Gården är inte bara en gård, ett ställe att vistas på för mina informanter, utan den symboliserar familj och släkt. Kanske genom det också gemenskap och närhet, vilket i sin tur leder till trygghet och mening i livet.

Vissa byggnader, som rökeriet och båthuset, fanns inte på gården från början, utan har byggts till under mormoderns generation. Alla byggnaderna har stått rätt så oförändrade fram till i dag. I byggnadernas användning har dock skett små justeringar. Där det förr bodde kor, får och höns, har nu traktorerna fått ett garage, och överlopps prylar ett förråd. Smedjan som efter Rubens bortgång slutade användas, blev för en tid framöver också bara ett förråd för bråte, för att åter i slutet på 90-talet tas i bruk som smedja av sonen. Modern påpekar att rökeriet som under mormoderns tid användes i yrkesbruk, i dag står nästan tomt, medan båthuset och utebastun fortfarande används aktivt.

Förändringarna i användandet av byggnaderna ter sig ganska naturliga. I och med att man på gården slutat med självhushållning och yrkesfiske har de byggnader som funnits för detta ändamål, t.ex. ladugården, rökeriet och smedjan, fått en annan uppgift eller slutat användas. Man har ändå varit mån om att hålla byggnaderna i skick och inte låtit dem förfalla, vilket säkert har varit fallet på många andra gårdar i Finland (Weckström 1988, 165). Det här tyder ju också på att man av någon orsak har en vilja att bevara gården, även om de två senare generationerna inte bor där stadigvarande.

Betydelsefulla platser

Finns det då några speciella platser inomhus, eller utomhus som har en större betydelse för mina informanter? Mormoderns liv har till stor del präglats av korna, och deras skötsel. Genom detta har också vissa platser blivit viktigare än andra. Ladugården samt holmarna där korna vistades på sommaren, är platser som ofta besökts av mormodern. För henne är dessa platser starkt ihopkopplade med djuren som hon så mycket tyckte om, men också med tungt arbete.

”Och den seden hade jag att jag for till ladugården allra först, utan att jag varken drack eller åt någonting själv, men jag skulle ha korna stillda och mjölkade.

...jag älskade djuren, och jag tyckte om dem, och så var det med korna också, nog skrapade jag dem ganska ofta och klappade om dem och de var så glada och nöjda att de inte visste heller.” (KIVÅ 1411)

När gården övergick till fiske, blev stranden med båthuset och rökeriet, den centralaste platsen för mormoderns arbete. Under hennes tid var gårdens olika platser starkt ihopkopplade med det dagliga arbetet. En viss könsindelning förekom, där la-

dugård, kök och utebastu var det viktigaste platserna för kvinnan, medan åkrarna, smedjan och skogen var mannens platser. Mormodern berättar ändå att paret gjorde de flesta arbeten tillsammans, utan någon skarp könsindelning, och använde därmed också samma platser.

Alla mina informanter nämner köket i bostadshuset, som en plats där man vistas, gör innearbete eller umgås. Sådär säger modern:

”...och det är den här storstugan, eller stora köket, det är samlingsplatsen. Det är liksom hjärtat i huset. Det har alltid varit det, och det är det fortfarande.” (KIVÅ 1412)

Modern minns att hon i barndomen också vistades mycket i köket för att få umgås med föräldrarna. Sonen nämner att han som liten lekte i köket, på vinden, eller på bastuvinden. Som modern säger verkar köket vara husets hjärta. Hon berättar också att det inte lönar sig att be gästerna in i finkammaren, de vill absolut sitta i köket. Det intressanta med finkammaren är just det att den har funnits och finns idag, men att den aldrig har använts aktivt. Det verkar som om det bara hör till att det skall finnas en finkammare, även om den inte har någon praktisk betydelse. Vinden har tidvis använts som skild bostad, men i dag är rummen där främst sovrum där man vistas bara då man sover eller vilar.

Att man bevarat köket som husets samlingsplats och hjärta, kan enligt min mening bero på att man vill umgås och vara tillsammans när man är på Backa. Man vill inte att varandet där splittras till att man är i enskilda små rum, utan man vill vara i samma rum med familjen. Inomhusarbetet är således inte åtskilt från umgängesplatsen utan man gör arbeten och umgås samtidigt på samma plats. Man har i det här fallet kanske omedvetet bevarat en traditionellare umgängesform, där närhet och intimitet är viktigt.

Det verkar som om barnen lekt mycket utomhus både i moderns och sonens generation. De nämner främst stranden, och skogen som ställen där de lekt med sina kamrater. Specifikare platser som modern nämner är "farmors", "farmors berget", "gropen" bakom ladugården, och Hamnholmen. "Farmors" var den lillstuga där moderns farmor och farfar bodde, sedan de flyttat ut ur "Backa huset". Som liten, då moderns föräldrar var upptagna med mycket arbete, var "farmors" en viktig plats, som kom att betyda stor trygghet. Detta tycker jag också understryker hur viktiga släktrationerna är för mina informanter. Vilket i sin tur förstärker gårdens betydelse för dem.

Sonen nämner Långskär, en av gårdens holmar, som en plats där familjen vistats mycket då barnen var små. Senare slutade man åka dit, kanske på grund av att det behövdes mera hjälp på gården, säger sonen. Trots att man en tid försökt att ta lite avstånd från gården, genom att ha vistats med kärnfamiljen på Långskär, har man senare ändå övergått till att vistas främst på den egentliga gården. Det är svårt att säga om det finns någon speciell orsak till detta. Kanske man helt enkelt inte välat isolera sig alltför mycket från föräldrarna. I dagens läge är lillstugan och Långskär uthyrda åt somrargäster, och på Hamnholmen har mor med familj byggt sig en stuga för eget bruk.

Arbete och sysslor

Vardagligt arbete på gården (1940-1970)

Mormodern kom till Backa på 1940-talet, för att få anställning som butiksbiträde i gårdshandeln. Under ett och ett halv år bestod hennes dagliga sysslor av att arbeta i butiken. Efter att hon gift sig med Ruben och hans bror övertagit butiken förändrades hennes arbeten och sysslor. Nu blev hon husmor på gården. Hennes främsta uppgifter var att sköta korna, fåren, hönsen och hushållsarbetet, vilket kan klassas som tra-

ditionella kvinnoysslor (Talve 1990, 198-200). Korna fördes för att beta på holmar om somrarna, dit hon dagligen måste ta sig för att mjölka. Fåren klipptes höst och vår och ullen togs tillvara. Hästens skötsel föll främst på Rubens lott. Det skulle städas och matas, och lagas söra åt djuren. Gårdsarbetet var tungt, vilket följande citat visar:

"Jag kunde vara så trött när jag efter dagens arbete, på kvällen skulle ut till Hamnholmen för att mjölka korna, att jag somnade i båten.." (Olga Fagerholm, muntlig kommunikation)

Mormodern började sin dag med att gå till ladugården och mata djuren, först efter det kom hon in för att koka kaffe och äta själv. Efter detta fortsatte hon med sådana sysslor som behövde göras.

"Jaa, in med skrubbstolen, till skrubba, och sedan karda, men jag var inte till stånd att spinna...utan jag hade alltid en tant hit, tant Sofie, som gjorde det." (KIVÅ 1411)

På dagen skulle korna åter vattnas och matas. Senare kunde hon hålla på med t.ex. följande sysslor:

"Ja det kunde ju hända att det behövdes något stickas eller stoppas, och lappas eller sys, jag gjorde nog allt. Sydde nog skjortor och kalsonger åt Ruben också, jo det fanns alltid arbete. Åt Agneta när hon var mindre också, så sydde jag åt henne klämningar och underkläder och allt." (KIVÅ 1411)

Senare var det att ta itu med matlagning och diskning, och andra hushållssysslor. Åt femtiden skulle det mockas för korna och ges vatten. Vid halv sju skulle hon fara för att mjölka dem. Mycket av mjölken skickades till mejeriet i Kimito, speciellt sådana tider som man fick extra mycket mjölk.

Mormodern hade också ett mjölkting med stadigvarande kunder i byn. Vid passliga tillfällen delade hon också ut av råmjölken till dem, så att alla kunde göra ost åt sig.

Ruben brukade åkrarna, klabbade ved, snickrade i källaren eller gjorde andra motsvarande arbeten som behövde göras. De odlade bland annat hö och havre på åkersplättarna de hade. Av Norrbyggas arrenderade de också lite jord för detta ändamål. Mormodern hade också ett trädgårdsland där hon odlade morötter, rödbetor, kålrötter, dill och persilja etc. Under denna tid fiskade de främst för husbehov. Ibland kunde det trots allt hända att man vid lektider fick så mycket fisk, att man kunde skicka tiotals lådor till Helsingfors för att säljas.

De flesta arbeten som fanns oberoende om det gällde jordbruk, skogsarbete eller fiske gjorde paret tillsammans. Däremot fanns det inga arbeten som gjordes gemensamt inom byn, utan alla gårdsägare skötte sin egen gård. Mormodern minns att hon många gånger sagt att ingen annan kvinna i byn jobbat så i takt med sin man som hon. Sättet att arbeta så här nära intill varandra måste ha givit en känsla av närhet och intimitet för mormodern. Att göra de dagliga sysslorna tillsammans med sina närmaste har på hennes tid säkert uppfyllt de behov som människan har på gemenskap och intimitet. Genom det dagliga arbetet och gemenskapen har livet fått en mening på ett naturligt sätt.

När dottern föddes 1949 blev det mera liv i stugan. Den första sommaren gick till att sköta om babyn, och lite hushållsarbete berättar mormodern. Dottern växte men kunde inte i barndomen förpliktas med några destomera uppgifter. Så här berättade mormodern:

"Nej, det var nog inte att sätta några sysslor på henne inte, hon var som en liten sparv bara, flög och for från den ena ändan till den andra. Kvickt, kvickt, kvickt bara." (KIVÅ 1411)

Som lite äldre, i tioårsåldern, fick mormodern börja hjälpa till på gården. På sommaren behövdes det hjälp t.ex. på höängen eller med fisket. Som lite äldre fick hon också delta i målnings- och reparationsarbeten eller i skogen. Efter det blev det fråga om mera allmänna vardagliga sysslor. På den tiden hon gick i fortsättningsskolan och folkhögskolan i Pargas, kom hon hem på loven för att hjälpa till där det behövdes. Efter att modern avklarat sina studier i Vasa, jobbade hon några år på Hannahemmet i Genböle. År 1971 gifte hon sig och flyttade med sin make till Esbo. Flyttandet blev naturligt i och med att maken hade arbete där, och det att föräldrarna båda fortfarande tog aktivt hand om gården. Skärgårdens förändrade livsvillkor på 70-talet torde också ha varit en orsak till att man inte tänkte sig en framtid där.

Med tiden kände mormodern sig tvungen att göra sig av med djuren. Hon hade inte ork i armarna att mjölka korna mera, berättar hon. Hästen hade man en tid, men den blev sjuk och måste säljas bort. Efter en tids övervägande beslöt sig Ruben att skaffa en traktor i stället för häst, för att kunna bruka jorden. I och med att man inte hade några djur att sköta om längre kunde man satsa mera på fisket. Man lade bl.a. strömmings- och abornät och sålde all fisk man fick. I rökeriet röktes strömmingarna till böckling. Modern minns att hon som liten hjälpte till i rökeriet med att t.ex. rada böcklingarna i lådor. Som äldre hjälpte hon också alltid till att rensa näten av fisk, om hon bara hade möjlighet. Hon berättar att hon ibland också fiskat med sin man och gett fisken åt föräldrarna.

Sommarvardag på gården (1970-2000)

På 70-talet fanns inte de arbetskrävande kreaturen längre. Mormodern var mest engagerad med fisket, som nu var gårdens enda näring. De mesta arbetet var således

koncentrerat på sommarmånaderna. Modern med familj vistades alla somrar på Rosala, men besökte hemgården ofta även på vintern. Det dagliga arbetet bestod utöver hushållssysslorna främst av underhåll. Gårdens alla byggnader måste underhållas och skogen måste ses till.

Så här säger modern:

"...men korna hade vi inte då mera, och inte hästen, att där skiljde det sig. Men annars var det ju nog sådant här underhåll hela tiden av gården. Det är hus, husen all underhållas, och skogen skall också underhållas. Att nog fanns det ju hela tiden sådana här sysslor.

Jag tycker nog att det liksom, de flesta sysslorna fortsatte, allt utom det där då med djuren, och det fortsätter ännu, lite i mindre skala." (KIVÅ 1412)

Hon tycker alltså att gården i någon form har fortsatt sitt gårdsliv fram till i dag. Arbetena består numera av underhåll av gården, och i mindre skala av näringsidkan-

de. Yrkesfisket tog slut på 1980-talet, men man fiskar fortfarande regelbundet för husbehov. På sommaren odlar man t.ex. potatis, lök, rödbeta, morot, sallad, örter och redisor i trädgårdslandet. Potatisen, morötterna och löken räcker bra för husets behov över vintern. Man ser också till att skaffa och klabba brännved till pannan och vedspisen före vintern.

Sonen minns att han som mindre gärna hjälpte till att bära in ved, eller så hängde han med när någonting skulle göras. Han minns inte att han skulle ha haft några speciella uppgifter, utan hjälpte till när det behövdes. För sonen var "moffa" en viktig person, som han ofta följde i helarna när någonting skulle grejas. Han minns många gånger som de varit tillsammans och hämtat gäddsaxar, eller snickrat i snickeriet. Någon gång var han kanske också med i smedjan eller upp i skogen. Genom minnena av "moffa" kan sonen kanske känna den närhet och intimitet, som vårt moderna samhälle har brist på. Som äldre har sonen deltagit aktivt i samma arbeten som de andra vuxna. Då har det varit frågan om följande sysslor:

På bilden ses från vänster till höger ladugård, bod/vedlider, bastu/smedja/snickeri och huvudbyggnad.

”...att om man nu ser att det är lite ved, så går man efter ved, eller något liknande. Nog finns det ju små sysslor alltid att göra. Men sedan om det nu har varit något större, så har man ju varit med och hjälpt i skogen, och såga ved, och huggit ved, och sådant här. Måla hus och...” (KIVÅ 1413)

Många arbeten och sysslor som varit vardag på mormoderns tid, har tydligen fortsatt fram till dessa dagar, och kommer antagligen att fortsätta om gårdens folk får välja. Fortfarande hämtar man ved och virke från skogen, fiskar, samt odlar i trädgårdslandet. Husen behöver sitt underhåll nu som då. På gården finns inga djur, men de senaste somrarna har endel av gårdens ängar betats av hästar, som varit på sommarbete på Rosala. Som informanterna själv säger är gården inte egentligen bara ett sommarställe för dem utan en , i lite inskränkt bemärkelse, “levande“ gård.

Förhållningssättet som mina informanter har till sin gård är ontologiserande. De strävar efter att upprätthålla meningen med olika sysslor som också i en tidigare tid gav stabilitet och mening. Att ”vara på plats” blir för mina informanter lika mycket att ”göra det man bör göra”. De årligen återkommande arbetena och dagliga sysslorna som man bevarat på gården förstärker den traditionella cykliska livssynen. Att man vet att vissa arbeten återkommer och att de måste göras en viss tid leder till en känsla av trygghet och stabilitet. Sonen nämner att han ibland känner sig “litet av tvungen” att åka till Backa för att utföra arbeten som måste göras. Denna känsla av ansvar tycker jag förstärker känslan av stabilitet. Då valmöjligheterna är färre blir livet också stabilare. Genom att man tagit sig uppgiften och ansvaret att se till gården får livet mening.

Familjen, boendet och fritiden

För att inte ge en fel bild av mitt undersökningsfält försöker jag i detta kapitel beskriva hurudant livet i allmänhet varit och är på Backa. Som mina informanter också framhäver är gården en helhet, och det är så man vill bevara den. Till denna helhet hör inte bara platsen eller arbetet, utan också livet utöver det. Utöver de traditionella livsmönstren lever man i dag ett modernt urbant liv på Backa.

När man har utfört de arbeten och sysslor som gården kräver har man kanske tid över för andra aktiviteter. På mormors tid orsakade det tunga arbetet att man på fritiden helst lade sig ner för att vila. Mormor minns inte att de skulle ha rest någonstans, eller gjort något speciellt under ledig tid. Ofta placerade sig den lediga tiden vid årets och livets högtider. Vid julen samlades kärnfamiljen i hemmet, och åt julgädda. Granen hade burits in, och några julklappar blev det också. Mormor minns att hon givit sin man en armklocka och en skinnmössa, vilka han glatts mycket över. Framst fick man sådana gåvor som man behövde.

Mormor var medlem i ungdomsföreningen, där hon hjälpte till vid behov. Till föreningens verksamhet hörde ordnandet av till exempel sommarfester. Midsommarfesterna hörde till de populäraste, då kom människor från när och fjärran till Rosala. Mormor minns att backa-bryggan var så full med båtar att man inte hade fått plats med en till. Det var ett ”herrans liv och leverne” minns hon, så att man till sist måste sluta med tillställningarna.

I sin barndom umgicks och lekte modern mest med sina kusiner som bodde i närheten. I ungdomen minns hon att de gick på dans i Rosala och Hitis byar. Endel for enda till Nötö, men modern var aldrig med så långt. Mycket populär var midsommar-dansen i byn, dit man fick gå då man blivit konfirmerad. Modern hade en god relation

till sina föräldrar, vilket hon tycker är naturligt på landet. Modern minns att det nog vissa gånger smakade ganska surt att måsta gå på höängen, när ens kompisar gjorde något annat roligare, men några direkta barndomskriser hade hon inte.

Efter att ha flyttat till Esbo har modern behållit en tät kontakt till Rosala. När barnen var små vistades familjen hela somrarna på Backa. På vintrarna åkte man också dit så gott som varannan vecka. Sonen tycker att han har vistats ungefär lika mycket på Rosala genom hela livet. Det är först nu de senaste åren då han inte längre bor hemma, som han inte har haft möjlighet att åka dit lika mycket. Familjens dotter vistas hela sin sommarledighet på Backa, också andra årstider åker hon dit regelbundet. Modern åker i dagens läge nästan en gång i veckan till Rosala för att se att allting är under kontroll och för att träffa mormodern som numera bor på Hanna-hemmet på Kimitoön. På somrarna är hon där så mycket hon hinner då hon har ledigt.

Tidigare umgicks sonen mycket med sina kusiner och småkusiner, som också firade somrarna på Rosala. Nuförtiden träffas de mera sällan där eftersom alla är upptagna med studier och sommarjobb på olika håll. Ibland råkar det sig i alla fall att de är ute där samtidigt, och då hittar man oftast på något tillsammans, som t.ex. att bada bastu och grilla korv. Sonen försöker fortfarande vistas så mycket som möjligt på Rosala åtminstone om sommaren. Ibland är han trots allt tvungen att ta sommarjobb annanstans för studiernas skull, och då blir det mindre tid över att vara på Backa.

I dagens läge består gårdslivet på somrarna av att man t.ex. simmar eller solar vid stranden eller grillar i trädgården. Ibland gör man utflykter till Hamnholmen och njuter av naturen där, eller så åker man med bil till Hitis eller t.ex. till den allmänna "beachen" Gröndalen. Om det är dans eller annat

program i byn går man oftast dit en sväng för att umgås med vänner och bekanta. Ja, man gör allt det där som finländare i allmänhet gör på sina sommarstugor.

Sonen som är hantverksintresserad använder mycket av sin fritid på Rosala till att snickra eller smida. Han berättar att han hyser stor respekt för hantverk, och att det borde finnas mera än det finns i dag. Han tycker att allt är så teknologiserat att det nog skulle få finnas mera kvar av det där gamla. Det är ändå de sakerna som är gjorda för hand som håller längst, säger han.

Vid högtider som jul, påsk och midsommar vistas hela familjen på Rosala i mån av möjlighet. På så vis har traditionen för familjeumgänge vid högtider fortsatt. Visserligen umgås ungdomarna t.ex. vid midsommar med sina jämnåriga vänner, medan man vid jul är tillsammans med familjen. Ibland händer det sig att någon har annat program vid en högtid, och då samlas en mindre del av familjen på gården. Men man vill gärna hålla fast vid traditionen om det bara är möjligt.

Genom gården och umgänget där försöker man kanske bevara en gångna tiders estetik. Det att egna släktingar i princip skapat gården gör att platsen känns närmare och kärare än den annars skulle. Genom att fortsätta leva ett gårdsliv gör de senare generationerna platsen till sin egen, samtidigt som de förvaltar och bevarar det arv som de tidigare generationerna skapat.

Revitalisering och mening

I dagens läge känner mormodern både saknad och lättnad över den tid som varit. Hon kan känna saknad till den tid då gården brukades aktivt och var en levande miljö, samtidigt som hon känner lättnaden över att den arbetstunga tiden är förbi. Djuren var på 40-talet en viktig del av gården och vardagen, och kom därför att betyda mycket för mormodern. Så här säger hon:

”...jösses vet du vad jag hade roligt med dem. Jag lyfte dem ur tjättan emellanåt och lät dem springa, och de sprang lite väldigt mellan kohuset ska vi säga, som är där då, och sedan genom lidret och åt höladan. De sprang som raketer de där lammerna, det var sen skojigt att se på dem....jo, så nog var det roligt den tiden också på sitt vis.” (KIVÅ 1411)

För mormodern handlade livet om att ta hand om djuren så gott hon kunde för de betydde hennes levebröd. Det var de som gav henne mjölk och bröd på bordet. Hennes respekt inför djuren var stor, och det är kanske samvaron med dem som hon saknar i dag. Men djuren betydde också ett väldigt tungt arbete, och därför känns det kanske lättande för mormodern att arbetet i dag är fysiskt mindre krävande. Detta bestyrks av att hon själv också säger, att det var en väldig lättnad då de gjorde sig av med korna. Fisket hörde inte heller till de lätta arbetena speciellt för en kvinna, vilket följande citat beskriver:

”Om man fick någon lekfisk så var de helt vita och tunga något hemskt. Jag stod nere i båten och försökte krama om den där skötan allt vad jag kunde och orka, och lyfte och lyfte, och han stod inne i båthuset i ”butkan”, och drog vad han orka, en liten, liten smula åt gången som vi orkade få upp i taget...ja det var nog tungt, det var tungt arbete det.” (KIVÅ 1411)

Utvecklingen inom jordbrukstekniken gjorde att man så småningom kunde ersätta hästen med en traktor. För mormodern och hennes man underlättades det dagliga arbetet avsevärt genom denna modernisering.

Modern berättar att hon upplever det tråkigt att hennes mamma aldrig tvingade henne att mjölka när hon var liten. I dagens läge känns det som en förlust för henne att inte kunna mjölka, fastän hon levte sin bardom i en tid då mjölkning var vardag. För övrigt minns modern sin barndom som en lycklig

tid. Hon har alltid haft ett nära förhållande till hemmet där hon också har trivts bra. Modern minns att hon i sin ungdom många gånger haft hemlängtan då hon varit borta från Backa, men att studietiden i Vasa trots allt gått bra. Flyttningen till Esbo upplevde modern aldrig som en definitiv bortflyttning från Rosala för hon har hela tiden behållit en tät kontakt med barndomshemmet. Som hon själv säger, har hon sedan flyttningen aldrig hunnit få någon riktig hemlängtan till Rosala. Egentligen känner hon sig t.o.m. mera som Rosalabo än som Esbobo. Trots det fanns det aldrig ens i tankarna att modern skulle ha blivit kvar på Rosala och övertagit gården, eftersom hon visste att de inte hade överlevt där ute på samma villkor som föräldrarna.

För modern är det viktigaste med Rosala hennes rötter där. Det att hon är född och uppvuxen på stället och att hennes föräldrar och farföräldrar bott där, ger platsen en helt unik betydelse, vilken den inte kunnat få utan den s.k. ”heredityn”. Till upplevelsen av gården hör också den omkringliggande naturen. Backa skulle inte vara Backa för mina informanter om gården befann sig i någon annan miljö än den vackra finska skärgården. Skärgården med sin speciella naturmiljö och sitt egenartade kulturarv har gett gården den utformning och glans som den har i dag. Om naturmiljön kring gården förstörs går också en del av gårdens charm i spillo. Därför vill mina informanter också gärna bevara och vårda omgivningen kring gården.

Sonen säger att han gärna skulle åka ut till Rosala oftare på vintrarna om det inte vore för avståndet och projektet att ta sig ut dit. Orsaken är helt enkelt att han tycker om att vara där. Jag försöker få honom att svara specifikare på min fråga om vad som lockar där, och då säger han att Rosala känns som hans andra hem i kropp och själ. Han nämner också att han har rustat upp morfars gamla smedja och börjat använda den. På grund

av sitt hanverksintresse upplever sonen smedjan som en ypperlig chans, som alla inte är privilegierade med. Med andra ord är smedjan en annan orsak som får honom att fara till Backa. Sonen poängterar att själva naturen också är något som han uppskattar där eftersom den inte finns i staden.

En viss sorts förlust känner sonen över att gården inte längre är lika levande som han har förstått att den var på mormoderns tid. Han upplever att gården hade en annan glans på den tiden som morföräldrarna var aktiva fiskare där. Kanske denna tanke bidragit till viljan att revitalisera smedjan. Eventuellt upplever han att det är synd att användbara byggnader står oanvända, och vill därför ta dem i bruk på nytt. För övrigt kan det kanske nämnas att rökeriet som numera används för rökning av endast små mängder fisk, också har snyggats upp lite på den senaste tiden. Under ett tillfälle förra sommaren användes utrymmet som "festlokal". Då tände man stormlyktor och dukade upp mat på en gammal båtdurk, som fick agera som bord, och som stolar användes gamla böcklinglådor. Stämningen var fin kan jag berätta, eftersom jag själv var på plats.

För att återgå till Ziehes teori om subjektivering, ontologisering och estetisering vill jag nu sammanfatta den bild jag fått av gårdens betydelse i dag. Genom att hela familjen samlas på Backa och är tillsammans, hålls familjen ihop. Gemenskapen blir på sätt och vis en motreaktion mot individualismen. Man upplever kanske att dagens samhälle håller på att lösa upp familjebanden och göra familjen betydelselös. Individerna känner sig då lösräckt och utan rotfäste i samhället. Denna känsla kan leda till ett behov av närhet och intimitet. Genom att mötas och vara tillsammans på gården stärks och lever den gamla primärfamiljen vidare vilket i sin tur motverkar och förebygger känslan av lösräckthet. Gemenskapen i dag, samt kontakten till de tidigare generationerna ger individen den trygghet och närhet man behöver.

Via ett regelbundet liv med återkommande sysslor och arbeten som bör göras på gården, får livet stabilitet och mening. Att man vet att det finns arbeten som "måste" göras och det att man konkret utför dem regelbundet, leder till en känsla av stabilitet och meningsfullhet. Denna känsla kan vara eftersträvansvärd i vårt moderna samhälle där vi går mot en allt abstraktere livsförning.

Genom att bevara arvet från sina släktingar, och hålla gården "levande" i ett modernt samhälle, gör man världen till sin egen. Man bevarar gården som den är för att man upplever den vacker. Det att gården levt under nästan ett helt århundrade har lämnat sina spår i form av t.ex. slitage. Men tidens tand upplevs inte som någonting fult utan tvärtom som någonting vackert som ger platsen sin karaktär. Genom estetiseringen kan mina informanter också stärka ontologiseringen och subjektiveringen.

Avslutning

Den livsform som man valt att ha på Backa idag, hade inte varit möjlig i en förgångens tid. Genom utvecklingen av kommunikationerna kan man i dag utan problem pendla mellan staden och skärgården, och på så vis leva ett "dubbelliv" som dels består av det traditionella och dels av det moderna. Det är också tack vare vår moderna tids individualism och öppenhet för olika möjligheter som familjen kunnat välja denna livsform. Det som mina informanter saknar i staden finner de kanske i skärgården och tvärtom. De kan välja mellan de olika möjligheter som erbjuds dem.

Även om jag nu talat om familjen som en helhet bör man inte glömma att mina informanter är individer i släktets förlopp. Alla tre generationer har en individuell syn på världen som formats av personliga erfarenheter och upplevelser. Upplevelsen av det traditionella samhällets sönderfall, som Ziehe talar om, är således olika för alla mina informanter eftersom de tillhör skilda generationer. Mormo-

derns generation har både levt i det traditionella samhället, och i dess uppluckringskede. Hon kan på ett annat sätt, än vi senare generationer, se det positiva som moderniseringen fört med sig. På sin tid hade hon inte möjligheten att välja hur hon skulle leva, utan hon var tvungen att jobba för sitt levebröd med det som fanns tillgängligt. Å andra sidan kan hon också känna en konkret saknad till det goda som fanns då, vilket inte vi kan.

Moderns generation har levt i ett mellanskede mellan det traditionella och det moderna. Hon minns från sin barndom hurudant det traditionella livet var, men kanske med rosigare ögon än de som verkligen levt och arbetat då. Hon kan också känna saknaden av det som varit eftersom hon har minnen av det. Under hennes generation öppnas dock möjligheterna och hon kan välja hur hon formar sitt liv. Hon kan välja att flytta bort från Rosala och samtidigt ha kvar en tät kontakt till hemgården, vilket de tidigare generationerna inte kunde ha gjort.

Släkträd

Generation 1.

Emil Fagerholm & Ellen Fagerholm (Jacobsson)

Generation 2.

Ruben Fagerholm & Olga Fagerholm (Johansson)

Generation 3.

Agneta Lindholm (Fagerholm) & Klaus Lindholm

Generation 4.

Johan Lindholm

Sonen kan inte känna förlusten av det traditionella samhället eftersom han aldrig levt i det. Däremot kan han känna förlusten över att aldrig ha fått uppleva det. Genom att revitalisera på gården försöker han kanske nå tillbaka till en gångens tid. Han kan uppleva det ”oprobematiska för” som något eftersträvansvärt, samtidigt som han kan glädjas över att få leva i en modern tid.

Kanske kommer sonen att ärva gården i sinom tid, annars vet ingen direkt hur framtiden ser ut. Familjen skulle vilja att gården bevarades i framtiden ungefär som den helhet den är nu. Man vill inte göra alltför stora ombyggnader, utan önskar att gården skall få bestå. Sonen säger att han skulle vilja att gården fortsatte sitt liv, och inte blev en öde gård. Han har för avsikt att i framtiden ta hand om gården, även om han inte skulle komma att flytta dit permanent.

Sammanfattning

Jag har i denna uppsats försökt visa hur utvecklingen gått för en specifik gård i skärgården från och med 1940-talet fram till i dag. I detta fall har den från början självförsörjande gården levt vidare i form av ett ”sommarställe” med rötter i det förgångna. Med den historiska översikten har jag försökt att ge en bild av vad som hänt med gården och dess brukare under en 60-års period. Från jordbruk och mångsyssleri övergick man småningom till fiske, medan man i dag använder gården som ett sommarhem utan någon destomera gårdsverksamhet.

Som hjälpmedel vid analysen av de personintervjuer som utgjort huvudparten av mitt material, har jag använt mig av den tyska modernitetsteoretikern, Thomas Ziehes modernitetsteori. Med hjälp av hans begrepp subjektivering, vilket han beskriver som en strävan efter närhet och intimitet, och ontologisering, som är en strävan efter premodern stabilitet och mening, samt estetisering, en strävan att skapa och märka världen till sin egen, har jag funnit nya funktioner på en gammal gård.

Jag fann att en gård som i flera generationer varit i samma släkts ägo, på många vis kunde svara på de Zieheska strävandena. Just tack vare heredityn, eller det inom släkten nedärvda arvet, fick gården en speciell betydelse för människorna som lever där. Genom familjegemenskapen under semestrar och

högtider och det arbete gården ständigt kräver för att arvet skall leva vidare, kan mina informanter känna närhet, intimitet och trygghet. Gården som ett objekt för förnyelse kontra bevaring svarade också på strävandet efter estetiseringen. Man vill bevara det vackra arv man fått av sina släktingar, medan man samtidigt vill leva upp till tidens krav och kanske förnyar lite, och på så sätt lägger sin egen prägel på tillvaron.

Skillnaderna mellan de olika generationernas sätt att förhålla sig till platsen gav också sin egen invinkling på min undersökning. Jag märkte att 20-, 50- och 80-åringen upplevde samma plats på olika sätt på grund av att de vuxit upp och dels levt under varierande samhällsliga och kulturella omständigheter. Medan den äldsta generationen var glad över dagens förbättrade samhällsliga omständigheter kunde den yngsta generationen längta tillbaka till något man aldrig fått uppleva, vilket bl.a. gav sig uttryck i revitaliseringen av gårdens smedja.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Otryckta källor

ÅBO

Etnologiska institutionen vid Åbo Akademi

KIVÅ 813

KIVÅ 1411

KIVÅ 1412

KIVÅ 1413

Tryckta källor och litteratur

- Appelgren K. (1981), Ett gammalt hem i Vasa. *Fynd och forskning*. Meddelanden från folk kultursarkivet 7. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Bendix R. (2000), Heredity, Hybridity and Heritage from One Fin de Siècle to the Next. *Folklore, Heritage Politics and Ethnic Diversity. A festschrift for Barbro Klein*. Tumba: Elanders Gotab Ab
- Jaatinen S. (1974), Bofast befolkning och bebyggelse. *Skärgård i omvandling*. Nordensköld-samfundet. Borgå: Förlaget Söderström & co.
- Koskinen J. (1983), *Dragsfjärds kommun, Kommunalförvaltningen 1908-1983*. Åbo: Boktryckeriet Grafia Ab.
- Marander-Eklund L. (1999), Den äkta och sanna traditionen. *Laboratorium för folk och kultur* 4/1999
- Ohlson B. (1974), Finlands skärgård som en del av jordens arkipelager. *Skärgård i omvandling*. Nordensköld-samfundet. Borgå: Förlaget Söderström & co.
- Talve I. (1990), *Suomen kansankulttuuri*. (3:dje upplagan) Finska litteratursällskapets skrifter 514. Mänttä.

Weckström G. (1988), *Klemetskog en jordbruksby i omvandling 1900-1988*. Meddelanden från folk kultursarkivet 9. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Ziehe T. (1989), *Kulturanalyser, ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm: Förlaget Symposium.

Åström A-M. (1981), Herrgårdens gårdsplan och byggnader. *Fynd och forskning*. Meddelanden från folk kultursarkivet 7. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

SUMMARY

The farmstead as an environment from the perspective of three generations

In this essay I have attempted to show how a specific farmstead in the archipelago has developed from the year 1940 up to the present day. In this specific case, the originally self-supporting farmstead has lived on in the form of a "summer place," with roots in the past. By giving a historical overview, I have tried to provide an idea of what happened with the farmstead and its caretakers over a 60-year period. Activities shifted gradually from agriculture and a diversity of other types of jobs to fishing, while today the farmstead is used as a summer home and no longer for agricultural purposes.

I have made use of German modernity theorist Thomas Ziehe's modernity theory as an aid in analyzing the interviews, which make up the main portion of my material. Using his concepts of subjectification, which he describes as a striving for closeness and intimacy, and ontologization, which is a striving for pre-modern stability and meaning, and esthetization, a striving to create and label the world as one's own, I have found new functions on an old farmstead.

I found that a farmstead that has been in the same family for several generations could correspond in many ways to the Ziehesque strivings. Due to heredity, or the inborn inheritance, the farmstead acquired a special meaning for the people who live there. Through family fellowship during vacations and holidays, and the work which is constantly required on the farmstead to maintain the inheritance, my informants are able to feel closeness, intimacy and security. The farmstead as an object for renewal against preservation also corresponds to the striving for esthetization. One wants to preserve the beautiful inheritance one received from one's family, while simultaneously living up to the requirements of the time, and perhaps make some restorations, and thereby add one's own mark to life.

The difference between the ways different generations related to the place also provided my research with a unique angle. I noticed that 20, 50 and 80-year olds experienced the same place in different ways, as a result of the fact that they had grown up in and, partially, because they had lived under varying societal and cultural circumstances. While the older generation was happy about today's improved social circumstances, the youngest generation was able to long for something that had never been experienced, which was expressed, for example, in the revitalization of the farmstead's forge.